

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 10ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1993

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ.— **Ἡ ἀνάπτυξη τῆς Θράκης. Σύγχρονες προκλήσεις - Νέες Προοπτικές**, ὑπὸ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν κ.κ. Ξενοφῶντος Ζολώτα, Ἀγγέλου Ἀγγελόπουλου καὶ Ἰωάννου Πεσμαζόγλου.

Τὸ Κέντρον Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, στὸ πλαίσιο τῶν ἐρευνῶν ποὺ διεξάγει, περιέλαβε καὶ τὴν ἐκπόνηση προγράμματος γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς Θράκης ποὺ σωστὰ θεωρεῖται ζήτημα ἐθνικῆς προτεραιότητος. Μὲ τὴν ἀποψη αὐτὴ ταυτίζεται καὶ ἡ ὁμόφωνα ἐκφρασμένη βούληση τοῦ ἐλληνικοῦ Κοινοβουλίου ὅπως καταγράφεται στὸ Πόρισμα τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὶς ἀκριτικὲς περιοχὲς καὶ στίς σχετικὲς συζητήσεις ποὺ πραγματοποιήθηκαν στὴ Βουλὴ. Γιὰ τὴ μελέτη τοῦ προβλήματος τῆς ἀνάπτυξης τῆς Θράκης, τὸ Κ.Ε.Ε.Κ. συγκρότησε Ἐπιτροπὴ ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς Ξ. Ζολώτα, Α. Ἀγγελόπουλο καὶ Ι. Πεσμαζόγλου, ἡ ὁποία ἐν συνεχείᾳ συνέστησε Ἑρευνητικὴ Ὁμάδα, μὲ ἐπιστημονικὸ ὑπεύθυνο τὸν κ. Ε. Παπαγιαννάκη (Οἰκονομολόγος, Ἀναπλ. Καθηγητῆς ΕΜΠ) καὶ μέλη τοὺς κ. Ι. Ἀφεντούλη (Πολιτικὸς ἐπιστήμων, Δημοσιογράφος), Α. Βασενχόβεν (Χωροτάκτης, Καθηγητῆς ΕΜΠ), Σ. Λῶλο (Οἰκονομολόγος, Διεύθυνση Μελετῶν τῆς Τράπεζας τῆς Ἑλλάδος), κυρία Β. Σινάνογλου (Οἰκονομολόγος, Καθηγήτρια στὸ Εὐρωπαϊκὸ Ἰνστιτοῦτο Δημόσιας Διοικήσεως) καὶ Δ. Χατζαντώνη (Οἰκονομολόγος, Μελετητής). Συνεργάστηκε, ἐπίσης, ὁ κ. Γ. Νοταρᾶς (Κοινωνιολόγος, Ὑπεύθυνος τοῦ Προγράμματος Παλιννόστησης τῆς Ἀγροτικῆς Τράπεζας).

Ἡ Ἑρευνητικὴ Ὁμάδα προχώρησε στὴν ἀξιολόγησιν τῶν μελετῶν, προτάσεων καὶ ἀπόψεων ποὺ ἔχουν διατυπωθεῖ μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο γιὰ τὰ προβλήματα τῆς Θράκης. Σὲ αὐτὴ τὴν πρώτη Ἐκθεση, τὸ κείμενο τῆς ὁποίας ὀριστικοποιήθηκε κατὰ

τις επανειλημμένες συνεδριάσεις της 'Ομάδας με την επιτροπή τών ακαδημαϊκών, επιδιώκεται νά ἀναδειχτεί τὸ συνολικὸ πρόβλημα τῆς Θράκης καὶ ἡ νέα ἀντίληψη μετὰ τὴν ὁποία ὀφείλουμε νά προσεγγίσουμε τὶς βασικότερες διαστάσεις του. Οἱ ποσοτικὲς ἐκτιμήσεις εἶναι ἐνδεικτικέες, γιὰ νά συνειδητοποιήσουμε τὸ μέγεθος τῆς προσπάθειας ποὺ πρέπει νά ἀναλάβουμε. Ἡ Ἐρευνητικὴ Ὁμάδα, ποὺ θὰ ὁλοκληρώσει τὸ ἔργο της τοὺς προσεχεῖς μῆνες, ἐπιθυμεῖ καὶ θὰ λάβει ὑπ' ὄψη της τὶς παρατηρήσεις ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἀνάπτυξη τῆς Θράκης εἶναι ὑπόθεση ἐθνικῆς προτεραιότητας. Θὰ πρέπει νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον της δὲν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπὸ τὴν ἀμυντικὴ της θωράκιση. Μακροπρόθεσμα ἐξαρτᾶται ἐξίσου, ἀν' ὅχι περισσότερο, ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ, κοινωνικὴ καὶ πολιτισμικὴ ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς. Στὸν τομέα αὐτὸ ἡ ὑστέρηση εἶναι ἐμφανής. Ἡ ἀκριτικὴ Θράκη, πλούσια σὲ πόρους καὶ ἱστορία, ἐμφανίζει τὶς χαμηλότερες ἐπιδόσεις στὸν τομέα τῆς ἀνάπτυξης, σὲ ἐθνικὸ καὶ εὐρύτερο κοινοτικὸ ἐπίπεδο.

Καὶ τοῦτο, παρὰ τὶς σοβαρὲς προσπάθειες ποὺ καταβλήθηκαν στὸ σχετικὰ πρόσφατο παρελθόν, οἱ ὁποῖες ὅμως ἀποδείχτηκαν δυσανάλογα μικρὲς σὲ σχέση μετὰ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος, ἐκδηλώθηκαν μετὰ ἀποσπασματικὸ τρόπο καὶ μετὰ ἀσαφεῖς στόχους, παγιδεύτηκαν δὲ ἀπὸ τὴν ἑλλειψὴ μέσων, τὴν γραφειοκρατικὴ ἀγκύλωση τῆς δημόσιας διοίκησης καὶ τὴ γενικότερη δυσλειτουργία τοῦ πολιτικοῦ μας συστήματος.

Οἱ δυνατότητες ἀνάπτυξης τῆς Θράκης στὸν ἀγροτικὸ τομέα, στὴ μεταποίηση, στὸν τουρισμὸ, κλπ., εἶναι σημαντικὲς ἀλλὰ ἀξιολογοῦνται μονίμως ὡς ἥσσονος σημασίας σὲ σχέση μετὰ ἄλλες περιφέρειες καὶ μετὰ ἐθνικὲς οἰκονομικὲς προτεραιότητες. Ἔτσι, ἡ περιοχή τῆς Θράκης παραμένει ἡ πιὸ ἀραιοκατοικημένη περιφέρεια τῆς χώρας, φυσικὰ ἀπομονωμένη καὶ ἀποκομμένη ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ της ἐνδοχώρα καὶ μονίμως ὑπὸ «σκιά ἀβεβαιότητας».

Στὸ πλαίσιο τοῦ 1ου Κοινοτικοῦ Πλαισίου Στήριξης, δὲν προβλέφθηκαν σημαντικὰ ἔργα, τοπικῆς ἢ ὑπερτοπικῆς σημασίας, ἵκανὰ νά διαφοροποιήσουν τὴν οἰκονομικὴ γεωγραφία τῆς περιοχῆς, νά ἄρουν τὰ ἀντικίνητρα καὶ νά βελτιώσουν τὶς δυσμενεῖς συνθῆκες ὑπὸ τὶς ὁποῖες λειτουργεῖ ἡ τοπικὴ οἰκονομία. Ἡ μεταβολὴ τῆς Κοινῆς Ἀγροτικῆς Πολιτικῆς τῆς Κοινότητας καὶ ἡ στροφή της ἀπὸ τὴν ἐνίσχυση τιμῶν καὶ εἰσοδημάτων, στὴ στήριξη τῆς ἀναδιάρθρωσης τῶν καλλιεργειῶν καὶ τῆς ἀνταγωνιστικότητος τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων, βρῆκε τὴν περιοχή ἀπροετοίμα-

στη, χωρίς τὰ ἀναγκαῖα ἔργα σὲ καίριους τομεῖς ὅπως ὁ ἀναδασμὸς καὶ ἡ ἄρδευση. Οἱ μεταποιητικὲς ἐπιχειρήσεις τῆς Θράκης ἔχουν ὑψηλότερο (15-130%) κόστος λειτουργίας, ὕστεροῦν σὲ ἀνταγωνιστικότητα καὶ χάνουν μερίδια στὴν φθίνουσα τοπικὴ ἀγορὰ ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες ἀγορὲς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἀνεπαρκὴς τοπικὴ οἰκονομία δὲν ἐπωφελεῖται ἀπὸ ἐποχιακὲς, ἐξωγενεῖς ἔστω ἐνισχύσεις, ὅπως γίνεται σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας μὲ τὸ σύγχρονο φαινόμενο τοῦ μαζικοῦ τουρισμοῦ.

Ἡ οἰκονομικὴ κρίση, χωρίς νὰ ὑπερβαίνει τὶς διαστάσεις ποὺ γνωρίζει καὶ σὲ ἄλλες περιοχὲς τῆς χώρας, στὴν περίπτωση τῆς Θράκης κινδυνεύει νὰ ἔχει πολὺ πὺλ ἐπώδυνες ἐπιπτώσεις. Ὁ τοπικὸς πληθυσμὸς εἶναι συγκριτικὰ μικρότερος καὶ ἀνομοιογενὴς καὶ ἔχει τὴν τάση νὰ ἐπενδύει ἐκτὸς περιοχῆς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μιᾶς «ἱστορικῆς ἀπειλῆς» (ὅπως βεβαίως τὸ ἀντιλαμβάνεται ἡ κάθε θρησκευτικὴ κοινότητα καὶ ἀντανakλᾶται στὴν οἰκονομικὴ της συμπεριφορά). Ὁ μείζων κίνδυνος εἶναι ἡ διαγραφόμενη τάση «φυγῆς» τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κεφαλαίων ἐκτὸς τῆς περιοχῆς. Ἄν παγιωθεῖ τὸ διάχυτο αἶσθημα ἐγκατάλειψης καὶ ἀνασφάλειας καὶ ἂν οἱ σημερινὲς ἐνδείξεις μετατραποῦν σὲ πραγματικὸ «ρεῦμα», ἡ Θράκη θὰ ἀπειληθεῖ ἀπὸ οἰκονομικὴ κατάρρευση καὶ δημογραφικὴ ἀλλοίωση, μὲ ἀνυπολόγιστες συνέπειες.

Ἡ κρισιμότητα τῆς σημερινῆς κατάστασης στὴ Θράκη εἶναι ζήτημα πολὺπλοκο καὶ πολὺπλευρο. Ἐχει διαστάσεις πληθυσμιακὲς καὶ εὐρύτερα κοινωνικὲς, θρησκευτικὲς καὶ εὐρύτερα πολιτισμικὲς, συνδέεται μὲ τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας. Προσδιορίζεται ἀπὸ ὑπαρκτοὺς ἢ ἐνδεχόμενους κινδύνους, ἀπὸ ἓνα πλῆθος παραγόντων ποὺ διακινεῖται, ἀλληλοτροφοδοτοῦνται καὶ δημιουργοῦν ἓνα κλίμα παραίτησης, φυγῆς καὶ ἀβεβαιότητας. Αὐτὸ τὸ δυσμενὲς ψυχολογικὸ κλίμα ποὺ διακατέχει τὸν πληθυσμὸ τῆς περιοχῆς, ἐκφράζεται ὡς κρίση ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ κράτος καὶ τὶς πολιτικὲς δυνάμεις τῆς χώρας, πρὸς τοὺς (τοπικοὺς καὶ μὴ) ἡγετικούς παράγοντες τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κοινωνίας.

Ἡ κατάσταση αὐτὴ εἶναι βεβαίως ἀντιστρέψιμη. Ἀλλὰ ἡ ἀντιστροφή τῶν σημερινῶν τάσεων προϋποθέτει τὴ δραστην παρέμβαση τῆς πολιτείας μὲ μιὰ μακροπρόθεσμη, συνολικὴ καὶ συνεκτικὴ πολιτικὴ, μὲ στόχο τὴν ἀναστροφή τοῦ ψυχολογικοῦ κλίματος καὶ τὴν ἐνεργοποίηση τοῦ πλούσιου δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς πρὸς νέες κατευθύνσεις. Προϋποθέτει, ἐπίσης, τὴν ὑπέρβαση παραδοσιακῶν προσεγγίσεων, ὑπέρμετρα ἐσωστρεφῶν, ἀμυντικῶν καὶ ἀποδεδειγμένα πλέον ἀναποτελεσματικῶν.

Θὰ πρέπει νὰ γίνεῖ σαφὲς ὅτι, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πρόσφατων ἐξελίξεων στὴν Εὐρώπη καὶ τὸν ἰδιαίτερο γεωπολιτικὸ μας χῶρο, οἱ προοπτικὲς τῆς Θράκης συνδέονται ἄρρηκτα μὲ ἓνα νέο πρότυπο ταχύρρυθμης καὶ ἐξωστρεφοῦς ἀνάπτυξης. Ἀνάπτυξη

ταχύρρυθμη, αλλά βιώσιμη, με ευαισθησία απέναντι στις προσδοκίες όλων των πολιτών και με σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος. Ἀνάπτυξη ἐξωστρεφή, με ιδιαίτερη ἔμφαση στὴν βαλκανικὴ καὶ τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη, ἐκεῖ ὅπου ἀναδεικνύεται μιὰ νέα ἱστορικὴ πρόκληση καὶ εὐκαιρία γιὰ τὴ χώρα μας.

Στὸ Πόρισμα τῆς Διακομματικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὶς Ἀκριτικὲς Περιοχές, διατυπώθηκε με σαφήνεια ἡ ὁμόφωνη βούληση τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας, νὰ ἀντιμετωπιστεῖ με τὸν πιὸ δραστικὸ τρόπο τὸ πολυδιάστατο ζήτημα τῆς Θράκης. Γιὰ νὰ μετατραπεῖ ἡ πολιτικὴ βούληση σὲ πράξη, χρειάζεται: ἀποτίμηση τῶν διαγραφόμενων προοπτικῶν, ἀποδοχὴ ἐνὸς νέου σχεδίου δράσης, διάθεση τῶν ἀναγκαίων πόρων καὶ ἀποτελεσματικὴ ἀξιοποίησή τους.

Ι. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΑ

Μιὰ πολυδιάστατη πολιτικὴ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς Θράκης ἀποτελεῖ ἐθνικὸ χρέος. Ἀλλὰ ποιὸ ρόλο ἐπιθυμοῦμε γιὰ τὴ Θράκη; Χρειάζεται νὰ κατανοηθεῖ ὅτι ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικοὺς παράγοντες οἱ ὁποῖοι ἐπέδρασαν ἀνασταλτικὰ στὴν ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς, ἡ γεωγραφικὴ τῆς θέσης, εἶναι δυνατόν σήμερα νὰ μετεξελιχθεῖ ἀπὸ συγκριτικὸ μειονέκτημα σὲ πλεονέκτημα.

1. Ἡ σημασία τῆς βαλκανικῆς «ἐνδοχώρας» γιὰ τὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία.

Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πρόσφατων ἐξελίξεων στὸν εὐρύτερο χῶρο τῆς Βαλκανικῆς (ἀλλὰ καὶ πέραν αὐτῆς), διαγράφεται ἡ σαφὴς καὶ εὐοίωνη προοπτικὴ μιᾶς «ἐνδοχώρας» ποὺ πρέπει νὰ ἀπασχολήσῃ θετικὰ τὴν ἐλληνικὴ οἰκονομία καὶ κοινωνία. Με τὴν κατάρρευση τῶν παλαιῶν προτύπων κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ὀργάνωσης, οἱ χῶρες αὐτὲς ἐπανερχοῦν στὰ πρότυπα τῆς ἀναπτυγμένης Εὐρώπης. Κατὰ τὴ μετὰβασή τους στὶς σύγχρονες μικτὲς οἰκονομίες τῆς ἀγορᾶς, θὰ ἀντιμετωπίσουν ἀσφαλῶς προβλήματα, ἀλλὰ ἔχουν τὶς δυνατότητες νὰ ἐπιτύχουν γιὰτὶ δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὶς δομικὲς ἀδυναμίες τῶν πραγματικῶν ὑποανάπτυκτων χωρῶν τοῦ τρίτου κόσμου. Οἱ ἐξελίξεις εἶναι ἤδη ἐνθαρρυντικὲς καὶ ἀναμένεται νὰ ἐπιταχυνθοῦν με τὴν βοήθεια τῆς Κοινότητος, ἰδιαίτερα δὲ στὴ Βουλγαρία καὶ τὴ Ρουμανία με τὴν συμφωνία σύνδεσής τους με τὴν ΕΟΚ.

Ἡ ἐλληνικὴ παρουσία στὶς χώρες αὐτὲς ἔχει προχωρήσει ἀρκετά, τόσο στὸν τομέα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου ὅσο καὶ στὸν τομέα τῶν ἐπενδύσεων. Οἱ ἐξαγωγές μας αὐξάνονται, τὸ ἐμπορικὸ μας ἰσοζύγιο βελτιώνεται, ἐλληνικὲς ἐπιχειρήσεις ἐπενδύουν κυρίως σὲ δίκτυα διανομῆς (ἡ ἀπουσία τῶν ὁποίων εἶναι ἰδιαίτερα ἐμφανὴς) ἀλλὰ καὶ σὲ βασικοὺς κλάδους (ὅπως ἡ διατροφή καὶ ἡ ἐνδυση).

Οι ευκαιρίες συνεργασίας ελληνικών επιχειρήσεων με τοπικούς φορείς αλλά και με διεθνείς όμιλους, είναι καλές και η δραστηριότητά τους θα ήταν έντονη αν η οικονομική διπλωματία της χώρας μας ήταν λιγότερο υποτονική. Χαρακτηριστική ένδειξη αποτελεί η (απόλυτα και συγκριτικά) ανεπαρκής στελέχωση των ελληνικών διπλωματικών υπηρεσιών, γεγονός που δεν διευκολύνει τη διεύρυνση των εμπορικών και οικονομικών μας σχέσεων, για τις οποίες οι βόρειοι γείτονες δείχνουν έντονο ενδιαφέρον.

Η ιστορική πρόκληση και ευκαιρία είναι ενώπιόν μας και συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις που την καθιστούν ρεαλιστική. Σε κρίσιμα πεδία διαχρονικής σημασίας (ιστορία και γεωγραφία, πολιτισμός και θρησκεία, νοοτροπίες και συμπεριφορές) εκείνα που μάς ενώνουν με τις χώρες της βαλκανικής και της παραευξείνιας ζώνης, είναι πολύ περισσότερα και ισχυρότερα από εκείνα που μάς χωρίζουν. Με τη συσσωρευμένη εμπειρία του ιστορικού ελληνισμού, οικονομικά πιδό αναπτυγμένη και κοινωνικά πιδό ομοιογενής, με πολύ πλεονεκτική θέση στο ευρωπαϊκό και διεθνές πολιτικό σκηνικό, η χώρα μας οφείλει να ανταποκριθεί στην πρόκληση και να αξιοποιήσει την ευκαιρία να διαδραματίσει ένα νέο ρόλο, ειρηνικής οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας, με ευεργετικές επιπτώσεις για όλα τα μέρη. Στην προοπτική αυτή οφείλουμε και μπορούμε να εξασφαλίσουμε την ενεργό συμμετοχή της Θράκης.

2. Επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Θράκης.

Μακροπρόθεσμα, η Θράκη μπορεί να αποτελέσει «διέξοδο» προς τη Μεσόγειο, για τις χώρες της ανατολικής βαλκανικής και της δυτικής παραευξείνιας ζώνης, όπως επίσης και την περιοχή (σύνδεσης με την ΕΟΚ) των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των χωρών αυτών. Για τις επιχειρήσεις της Θράκης, οι ίδιες χώρες μπορούν να αποτελέσουν το απαραίτητο οικονομικό περιβάλλον για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων τους.

Βραχυπρόθεσμα, πάντως, ισχυρότερες επιδράσεις αναμένονται στις διασυνοριακές δραστηριότητες. Ακόμα όμως και σε αυτό το επίπεδο, οι επιπτώσεις από τις αλλαγές στα Βαλκάνια είναι περιορισμένες για την οικονομία της Θράκης, ιδιαίτερα στους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης, γιατί δεν υπάρχουν οι άμεσοι δίοδοι επικοινωνίας που θα διευκόλυναν την ανάπτυξη της διασυνοριακής συνεργασίας σε τομείς όπως : ο όρυκτος πλοῦτος, ο θρενός τουρισμός, οι εμπορικές και επιχειρηματικές επαφές με τις γειτονικές πόλεις.

Θετικότερη επίδραση παρατηρείται στο νομό Έβρου, που εμφανίζει μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης οικονομικών σχέσεων με τη Βουλγαρία. Το διασυνορια-

κὸ ἐμπόριο καὶ οἱ ὁδικεῖς ἐμπορευματικὲς μεταφορές, μέσω τοῦ Ὁρμένιου, ἔχουν σαφὴ αὐξητικὴ τάση. Ἐπὶ πλέον, ἀρκετοὶ ἐπιχειρηματίες ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἐβρου ἔχουν ἤδη ἀποτολμήσει, πολλοὶ περισσότεροι δὲ διερευνοῦν τὶς πιθανότητες νὰ ἀναλάβουν δραστηριότητες στὴ Βουλγαρία κυρίως στὸ χῶρο τοῦ λιανικοῦ ἐμπορίου.

3. Τὸ δίπολο Θεσσαλονίκης-Θράκης.

Εἶναι βεβαίως φυσικό, ἡ Θεσσαλονίκη νὰ ἀποτελέσει τὸ βασικὸ οἰκονομικὸ καὶ διοικητικὸ κέντρο, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο ὁργανώνεται ἡδὴ ἡ «ἐξοδος πρὸς βορρᾶ» τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας. Ἄν ὅμως ἡ δυναμικὴ αὐτὴ ἐξέλιξη περιοριστεῖ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὴν εὐρύτερη περιοχὴ της, τότε εἶναι πολὺ πιθανὸ νὰ μὴ «συμπαρσύρει» ἢ ἀκόμα χειρότερα νὰ «ἀπορροφήσει» τὴ Θράκη. Εἶναι, δηλαδή, πολὺ πιθανὸ τὸ ἐνδεχόμενο, ἡ ἐπιχειρηματικὴ πρωτοβουλία, τὰ κεφάλαια καὶ τὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ τῆς Θράκης νὰ μεταναστεύσουν πρὸς τὴν περισσότερο ἐλκυστικὴ, σήμερα, περιοχὴ τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεπάγεται. Ἀντίθετα, ἡ ἐπιτυχὴς ἔνταξη τῆς Θράκης στὴ νέα αὐτὴ πορεία θὰ ἔχει θετικὲς ἐπιπτώσεις σὲ ὅλη τὴ βόρεια Ἑλλάδα.

Αὐτὸς ὁ ἐνδεχόμενος «ἐσωτερικὸς» κίνδυνος καθιστᾷ ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν τὰ κατάλληλα μέτρα. Ἡ Θράκη, ὡς δορυφορικὸ κέντρο τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἀποτελέσει ἓνα ἀκόμη ἐφαλτήριο τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας στὴν εἰρηνικὴ της «ἐξοδο πρὸς βορρᾶ». Στὴν προοπτικὴ αὐτὴ ἡ γεωγραφικὴ θέση τῆς Θράκης συνιστᾷ συγκριτικὸ πλεονέκτημα ὑψίστης σημασίας. Ἀλλωστε, πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση συνηγοροῦν δύο ἀκόμα σημαντικοὶ παράγοντες: (α) ἡ ἀνάγκη νέων ἐναλλακτικῶν ὁδῶν διέλευσης τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν πρὸς τὴν Βόρεια καὶ Κεντρικὴ Εὐρώπη καὶ (β) ἡ ἀνάγκη ἐξουδετέρωσης τῶν κινήσεων ποῦ ἀποβλέπουν στὴ δημιουργία νέων παράλληλων πρὸς τὰ σύνορά μας οἰκονομικῶν ἀξόνων μὲ παράκαμψη τῆς Θράκης καὶ τῆς Βόρειας Ἑλλάδας γενικότερα.

II. ΔΕΣΜΗ ΙΔΕΩΝ ΓΙΑ ἘΝΑ ΝΕΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ

Ὁφείλουμε νὰ κατανοήσουμε ὅτι μιὰ πολιτικὴ μέ στόχο τὴν ὑπέρβαση τῆς σημερινῆς κατάστασης, τὴν ἀνάκτηση τοῦ χαμένου ἐδάφους, τὴν προετοιμασία καὶ τὴν προσαρμογὴ τῆς Θράκης στὶς διαγραφόμενες ἐξελίξεις, πρέπει νὰ ἐξασφαλίζει:

Τὴν ταχύρρυθμὴ οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὴν πληθυσμιακὴ ἀνάκαμψη τῆς περιοχῆς, τὸν ἀσφαλέστερο δηλαδή δρόμο γιὰ τὴν εἰρηνικὴ θωράκισή της ἔναντι τῶν ὅποιων ἐξωτερικῶν κινδύνων. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἔνταξη τῶν μειονοτικῶν πληθυσμῶν στὶς διαδικασίες ἀνάπτυξης, μὲ πλήρη ἰσονομία καὶ ἰσοπολιτεία, ὥστε νὰ

ἀμβλυνθοῦν τὰ αἷτια τῶν τοπικῶν ἐντάσεων καὶ τῶν κάθε εἴδους διχαστικῶν κινήσεων.

Τὴν ὀργανικὴ ἐνταξὴ τῆς περιοχῆς στὰ ὑπάρχοντα (ἢ ὑπὸ κατασκευῇ) διεθνή δίκτυα καὶ τὸν προνομιακὸ προσανατολισμὸ τῆς πρὸς τὴν ἀνατολικὴ βαλκανικὴ καὶ τὴ δυτικὴ παραευξείνια ζώνη (μέχρι καὶ τὴ Ρωσία). Ἀλλὰ καὶ τὴ σύνδεσὴ τῆς μὲ τὸν μεγάλο πόλο τῆς Θεσσαλονίκης (καὶ γενικότερα μὲ τὸν κεντρικὸ ἄξονα τῆς χώρας), μὲ τρόπο ὥστε ἡ Θράκη νὰ συμπαρασυρθεῖ χωρὶς νὰ ἀπορροφηθεῖ ἀπὸ τὴ δυναμικὴ ποὺ ἀναπτύσσεται γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸν ἄξονα.

Ἡ ἐπίτευξὴ τῶν στόχων αὐτῶν ἐπιβάλλει σαφεῖς ἐπιλογές καὶ ἀντίστοιχες ἐπεμβάσεις σὲ τρεῖς τουλάχιστον κατευθύνσεις ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ χῶρο, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὶς δραστηριότητές τους.

1. Νὰ ἀλλάξουμε τὴν οἰκονομικὴ γεωγραφία τῆς Θράκης.

Καμιά προσπάθεια ἀνάπτυξης δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μακροπρόθεσμα ἀποτελεσματικὴ ἂν δὲν διαμορφωθοῦν κατάλληλες τοπικὲς συνθήκες καὶ δὲν ἀρθοῦν τὰ αἷτια ποὺ δυσχεραίνουν τὴ διακίνησιν τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν καὶ ἐπιδροῦν δυσμενῶς στὸ κόστος παραγωγῆς, στὴν ἀνταγωνιστικότητά τῶν προϊόντων καὶ τὴν ἀποδοτικότητα τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἄν δὲν διαφοροποιηθεῖ, δηλαδή, ριζικὰ τὸ ὅλο πλέγμα τῶν δικτύων μεταφορῶν, ἐπικοινωνιῶν καὶ ἀστικῶν ἐξυπηρετήσεων, ποὺ προσδιορίζει τὴν ἐν γένει προσπελασιμότητα τῆς περιοχῆς τῆς Θράκης καὶ τὴν ἐνταξή τῆς στὸν εὐρύτερο ἐθνικὸ, βαλκανικὸ καὶ εὐρωπαϊκὸ χῶρο.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιτάχυνση τῆς κατασκευῆς τῶν νέων δικτύων τοῦ ΟΤΕ, θέμα πρώτης προτεραιότητος ἀποτελεῖ, γιὰ τὴν περιοχὴ τῆς Θράκης, ἡ κατασκευὴ τῆς Ἑγνατίας ὁδοῦ (μέχρι τὰ σύνορα μὲ τὴν Τουρκία) μὲ προδιαγραφές πραγματικοῦ αὐτοκινητόδρομου, ὡς πρὸς τὴ χάραξιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὶς παρεχόμενες ἐξυπηρετήσεις σὲ ὅλη τὴ διαδρομὴ. Ταυτόχρονα εἶναι ἀναγκαία ἡ βελτίωσις τῶν ἐγκάρσιων δρόμων (πρὸς Βουλγαρίαν). Ἀνάλογη σημασία ἔχει τὸ νέο (ὕψηλῶν ταχυτήτων) σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς χώρας, τὸ πρῶτο τμῆμα τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ κατασκευαστεῖ στὴ Βόρεια Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴ σύνδεσιν τῆς Θράκης μὲ τὴ Θεσσαλονικὴ καὶ τὴ Βουλγαρίαν (στὸ Ὀρμένιο καὶ τὴ Νυμφαία). Τὸ λιμάνι τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως πρέπει νὰ ἀποκτήσῃ προδιαγραφές διεθνοῦς διαμετακομιστικοῦ κέντρου. Τὸ ἀεροδρόμιο τῆς Ἰδίας πόλης πρέπει νὰ συνδεθεῖ μὲ πυκνότερα δρομολόγια μὲ τὴν Ἀθήναν καὶ τὴ Θεσσαλονικὴ καὶ νὰ ἀποκτήσῃ δυνατότητα ὑποδοχῆς διεθνῶν πτήσεων. Σημαντικὰ ἔργα ἀπαιτοῦνται, τέλος, στὰ κύρια ἀστικά

κέντρα της περιοχής, προκειμένου να ενισχυθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους και να «εξειδικευτούν» οι λειτουργίες τους.

Με τα έργα αυτά θα βοηθηθεί πολύ η παραγωγική και γενικότερα η οικονομική δραστηριότητα στην περιοχή της Θράκης. Η περιοχή θα αποκτήσει, δηλαδή, προσπέλαση ύψηλων προδιαγραφών: (α) με τους κύριους εμπορικούς δρόμους της χώρας και έπομένως με τα μεγάλα καταναλωτικά κέντρα της εγχώριας αγοράς, (β) με τους όδικους άξονες που διατρέχουν την νοτιο-ανατολική Ευρώπη (Κωνσταντινούπολη-Σόφια-Βελιγράδι-Ζάγκρεμπ κλπ.) και μέσω αυτών με τις βασιικές παραδοσιακές αγορές των ελληνικών προϊόντων στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη, (γ) με την ανατολική βαλκανική και ευρύτερα με την παραευξείνια ζώνη, δηλαδή, με «νέες αγορές» της ανατολικής Ευρώπης, με τις οποίες αναμένεται να αναπτυχθούν μακροπρόθεσμα αμφίδρομες και έλπιδοφόρες εμπορικές και γενικά οικονομικές σχέσεις. Έπί πλέον, θα εξουδετερωθούν οι κινήσεις για παράλληλο και ανταγωνιστικό άξονα, πάνω από τα βόρεια σύνορά μας (Αλβανίας-Σκοπίων-Βουλγαρίας), που θα απειλούσε με περιθωριοποίηση τη Θράκη αλλά και τη Θεσσαλονίκη ακόμη. Απέναντι σε αυτές τις κινήσεις, ή υψηλή ποιότητα των προσφερομένων συνολικά υπηρεσιών θα προσδώσει στο γεωγραφικό πλεονέκτημα της Θράκης τις πραγματικές του διαστάσεις.

2. Να αναζωογονήσουμε τον πληθυσμό.

Θεωρείται αυτονόητο ότι οποιαδήποτε πολιτική για τη Θράκη πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα (μεταξύ άλλων) και την δραστική πληθυσμιακή ανάκαμψη της περιοχής. Ο στόχος αυτός καθορίζει τις αναγκαίες προϋποθέσεις αλλά και το μέγεθος και το είδος της επιβαλλόμενης αναπτυξιακής προσπάθειας. Αν επιδιωχθεί π.χ. η αύξηση του πληθυσμού της Θράκης σε ποσοστό 15-20% περίπου μέσα σε μια δεκαετία (αύξηση κατά 60.000), τότε όφείλουμε να εξασφαλίσουμε ικανοποιητικές συνθήκες απασχόλησης και στέγασης.

Με δεδομένη την υπάρχουσα ανεργία και την φυσιολογική απώλεια θέσεων εργασίας στον αγροτικό τομέα αλλά και σε όρισμένους βιομηχανικούς κλάδους, εκτιμάται ότι θα απαιτηθεί ή δημιουργία 45-50.000 νέων θέσεων εργασίας, κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών και δευτερευόντως στον αγροτικό τομέα. Λαμβάνοντας δε υπόψη το σημερινό απόθεμα κατοικιών, εκτιμάται ότι απαιτείται κατασκευή νέων κατοικιών για τη μόνιμη στέγαση 50.000 ατόμων, ακόμα περισσότερες δε αν συνυπολογιστούν οι ανάγκες στέγασης του προβλεπόμενου πολύ μεγαλύτερου φοιτητικού πληθυσμού.

3. *Νὰ προωθήσουμε μιὰ ταχύρρυθμη καὶ ἐξωστρεφῆ ἀνάπτυξη.*

Ἡ διαφοροποίηση τῆς οἰκονομικῆς γεωγραφίας τῆς περιοχῆς ἐπιτρέπει, καὶ ἡ ἱκανοποίηση τοῦ πληθυσμιακοῦ στόχου ἐπιβάλλει τὴν ταχύρρυθμη καὶ ἐξωστρεφῆ ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς. Γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχουμε χρειάζεται:

Ἕ *Ἀμειση τόνωση τῆς τοπικῆς ἀγορᾶς.* Μὲ τὴν ἐνίσχυση τῶν χαμηλῶν καὶ μεσαίων εἰσοδημάτων (φορολογικὲς ἐλαφρύνσεις, ἐπιδότησεις ἀνέργων, καταναλωτικὰ δάνεια, κλπ.) καὶ μὲ τὴν στήριξη τῆς οἰκοδομικῆς καὶ κατασκευαστικῆς δραστηριότητος (αὔξηση στεγαστικῶν δανείων, μείωση ἀντικειμενικῶν ἀξιών, κλπ.).

— *Στήριξη καὶ ἐξυγίανση τοῦ ὑπάρχοντος παραγωγικοῦ δυναμικοῦ.* Στὴ γεωργία, μὲ τὴν ἐπιτάχυνση τοῦ ἀναδασμοῦ, τὴν ἐπέκταση τῆς ἄρδευσης καὶ τὴν ἀναδιάρθρωση τῶν καλλιεργειῶν. Στὴ βιομηχανία, μὲ τὴν χρηματοοικονομικὴ διευκόλυνση τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ μὲ τὴ βελτίωση τῶν ἐξυπηρετήσεων ποὺ προσφέρουν οἱ ΒΙ.ΠΕ. Γενικότερα μὲ τὴν ἐπιδότηση γιὰ ὀρισμένο διάστημα τοῦ λειτουργικοῦ κόστους (ἐργασίας, κεφαλαίων κίνησης καὶ ἐνέργειας) τῶν ἐπιχειρήσεων.

— *Ἀναβάθμιση τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ.* Μὲ τὸν ἀποτελεσματικὸ συντονισμό τῶν μηχανισμῶν τεχνικῆς κατάρτισης καὶ ἐπιμόρφωσης. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Δ.Π.Θ. ποὺ θὰ ἔχει πολὺ σημαντικὲς τοπικὲς ἐπιπτώσεις στὴν ἀπασχόληση, τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς παραγωγῆς, τὴν πολιτιστικὴ ζωή, καὶ ὑπερτοπικὲς, ὅπως στὸ βαλκανικὸ προσανατολισμὸ τῆς οἰκονομίας. Σημαντικὴ συμβολὴ θὰ ἔχει ἀκόμα ἡ ἐγκατάσταση στὴ Θράκη ἐνὸς Κοινοτικοῦ Ἰνστιτούτου Βαλκανικῶν καὶ Ἀνατολικῶν Σπουδῶν, μὲ στόχο τὴν προώθηση τῆς οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καὶ πολιτισμικῆς συνεργασίας στὴν εὐρύτερη περιοχὴ.

— *Νέο ἐπιχειρηματικὸ περιβάλλον.* Μὲ σύγχρονους μηχανισμοὺς ὑποστήριξης τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος στὴ Θράκη, σὲ τομεῖς ὅπως οἱ νέες ἐπενδύσεις ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ ἐπέκτασης (βελτίωση τοῦ ὑπάρχοντος ἀναπτυξιακοῦ νόμου, κεφάλαια ὑψηλοῦ κινδύνου, χρηματοδοτικὴ μίσθωση, κλπ.), ἡ λειτουργία τῶν μονάδων (ἐξειδίκευση προσωπικοῦ, κέντρο μελετῶν καὶ τεκμηρίωσης γιὰ τὶς βαλκανικὲς ἀγορές, ὑπηρεσίες συμβούλων γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ὀργάνωση καὶ ἐξωτερικὴ ἀνάπτυξη τῶν ἐπιχειρήσεων), ἡ ἐπέκταση τῆς δραστηριότητάς τους στὴν βαλκανικὴ «ἐνδοχώρα» (καθιέρωση «ζώνης δραχμῆς», ἀσφάλιση τῶν ἐξαγωγῶν, παροχὴ δανείων ὑπὸ μορφὴ ἐμπορικῶν πιστώσεων, διεύρυνση τῶν ἐπενδυτικῶν κινήτρων σὲ ὀρισμένες περιοχὲς τῆς βαλκανικῆς, ἀποτελεσματικὴ οἰκονομικὴ διπλωματία).

— *Καλύτερο καὶ ἀποτελεσματικότερο Κράτος.* Μὲ τὴν ἀποκέντρωση τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας, τὴν ἐξυγίανση καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμό τῆς τοπικῆς διοίκησης. Μὲ τὴν συνολικὴ ἢ μερικὴ μετεγκατάσταση καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει μὲ τὴν ἐνεργότερη

φυσική παρουσία, την εξειδικευμένη και προσαρμοσμένη δράση, φορέων του δημόσιου τομέα, όπως π.χ. η ΕΡΤ (τοπικό κανάλι), η ΔΕΗ (τοπικός σταθμός), λοιποί Όργανισμοί και Ίδρύματα (ΕΤΒΑ, ΕΟΜΜΕΧ, ΟΑΕΔ, κλπ.), φορείς σχετικοί με γεωργικές εφαρμογές ή τη διαχείριση αγροτικών προϊόντων (βαμβάκι, καπνός, δημητριακά, κλπ.), υπηρεσίες του στρατού (σχολές αξιωματικών, υπαξιωματικών ή τεχνικού προσωπικού, κλπ.).

Με ιδιαίτερη έμφαση όφειλουμε να αντιμετωπίσουμε τα κρίσιμα θέματα, τα οποία συνδέονται με την έδραίωση της τοπικής επιχειρηματικότητας ή τη στήριξη του εξωστρεφούς προσανατολισμού της. Ειδικότερα στον τομέα της βιομηχανίας, το υπάρχον δυναμικό είναι πολύ μικρό και δεν διαθέτει την «κρίσιμη μάζα» ενός πόλου, ικανού να προσελκύσει γύρω του τις αναγκαίες υπηρεσίες και εξυπηρετήσεις. Έτσι, πέραν των άλλων μέτρων, προκύπτει η ανάγκη κάποιων μεγάλων βιομηχανικών επενδύσεων, που προϋποθέτουν την ενεργοποίηση κυβερνητικών παραγόντων σε άμεση συνεργασία με μεγάλους επιχειρηματικούς όμιλους. Στο επίπεδο της οικονομικής διπλωματίας ανήκει επίσης η ευθύνη για την στελέχωση και οργάνωση των υπηρεσιών μας στις βαλκανικές χώρες καθώς και για την αναλογική συμμετοχή μας και στο κόστος αλλά και στο όφελος που απορρέουν από την κοινοτική βοήθεια για μεγάλα έργα στις βαλκανικές χώρες.

III. ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ένα σχέδιο δράσης, βεβαίως, δεν περιορίζεται μόνο στις βασικές επιλογές στρατηγικού χαρακτήρα. Χρειάζεται να επεκταθεί σε όλους τους τομείς των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δραστηριοτήτων, με ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και χρονικό προγραμματισμό των ενεργειών. Συνολικός, έγκαιρος και μακροχρόνιος σχεδιασμός είναι το αναγκαίο αντίδοτο σε επεμβάσεις αποσπασματικού χαρακτήρα.

Ωστόσο, ο σχεδιασμός όφειλε να έχει δυναμικό χαρακτήρα. Πολλά ειδικά προβλήματα μπορούν να προσδιοριστούν καλύτερα, ενώ άλλα θα αναδειχτούν, κατά την εξέλιξη του σχεδίου δράσης. Εκείνο που κυρίως έχει σημασία είναι η συνολική απόφαση της ελληνικής κοινωνίας και της πολιτικής της ηγεσίας να αναλάβει τις βασικές πρωτοβουλίες, να δεσμεύσει τους απαραίτητους πόρους και να εξασφαλίσει την αποτελεσματική χρήση τους.

1. Δημόσια διοίκηση και τοπική κοινωνία.

Δεν μπορεί να παραγνωριστει το γεγονός ότι το μεγαλύτερο βάρος του σχεδίου

δράσης για τὴ Θράκη θὰ τὸ ἐπωμισθεῖ ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς τῆς περιοχῆς. Εἶναι, ἐπομένως, ἀναγκαία ἡ διαμόρφωση ἑνὸς τοπικοῦ πυρήνα δημόσιων λειτουργῶν ὑψηλότετου ἐπιπέδου, (μὲ μεταθέσεις, ἀποσπάσεις ἀλλὰ καὶ μισθολογικὰ ἢ καὶ βαθμολογικὰ κίνητρα). Σὲ ἀντίθετη περίπτωσι, οὔτε ἡ μελέτη οὔτε ἡ ἐκτέλεση τῶν ἔργων ἢ δράσεων θὰ ἀνταποκρίνονται στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ προγραμματισμοῦ, ἀπὸ ἄποψη ποιότητος, κόστους καὶ χρονοδιαγράμματος.

Ἡ στελέχωση τῆς Δημόσιας διοίκησης στὴν περιοχὴ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ μὲ βάση τὸ πρότυπο τῶν πανελλήνιων ἐξετάσεων καὶ μὲ τὴν συνεκτίμηση κριτηρίων ὅπως π.χ. ἡ ἐντοπιότητα, ἡ οἰκογενειακὴ μετεγκατάστασις, ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἀμετάθετου γιὰ μία δεκαετία. Τὸ σύνολο τοῦ διοικητικοῦ προσωπικοῦ στὴν περιοχὴ πρέπει νὰ ὑποστηριχθεῖ μὲ συνεχὴ προγράμματα μετεκπαίδευσης καὶ ἐξειδίκευσης σὲ νέες μεθόδους ἐργασίας ἀλλὰ καὶ μὲ μισθολογικὰ, βαθμολογικὰ ἢ ἄλλα κίνητρα (ἀπόκτησις στέγης, ἐπιδόματα) σὲ συνάρτησιν μὲ τὴν ποιότητα καὶ τὴν παραγωγικότητα τῶν προσφερόμενων ὑπηρεσιῶν.

Ταυτόχρονα, ὅμως, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐνεργοποίηση τῶν πολιτῶν, ἡ συμμετοχὴ τους στὸν προγραμματισμό, χωρὶς προσκόλλησιν σὲ παροχές καὶ κίνητρα ποὺ δὲν συνδέονται ἄμεσα μὲ τὴν ἀνάπτυξιν, ἡ συμβολὴ τους στὴν κοινὴ προσπάθεια νὰ ἀποτραποῦν οἱ ὅποιοι κίνδυνοι γιὰ τὴν περιοχὴ, μὲ τὴν ὑπέρβασιν τῆς σημερινῆς κρίσεως. Ἄν ἡ ἴδια ἡ τοπικὴ κοινωνία δὲν πιστέφει καὶ δὲν ἐπενδύσει στὸν τόπο «της», κανένα σχέδιον δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδώσει τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα, ὅσο μεγάλο ἢ δαπανηρὸν καὶ ἂν εἶναι.

2. Οἱ ἀναγκαῖοι πόροι.

Ὅφειλουμε ἐπίσης νὰ κατανοήσουμε, ὅτι ἂν πράγματι θέλουμε νὰ ἀνατρέψουμε ἄμεσα τὸ δυσμενὲς ψυχολογικὸν κλίμα, νὰ μεταβάλλουμε μεσοπρόθεσμα τὴν οἰκονομικὴ γεωγραφία τῆς Θράκης, νὰ θέσουμε σὲ κίνησιν μιὰ ἀναπτυξιακὴ διαδικασίαν ταχύρρυθμην καὶ ἐξωστρεφῆ καὶ νὰ ἐπιτύχουμε μακροπρόθεσμα τὴν γενικὴ ἀναζωογόνησιν καὶ εἰδικότερα τὴν πληθυσμιακὴ ἀνάκαμψιν τῆς περιοχῆς, τότε τὸ κόστος τῶν ἐπιβαλλόμενων ἐπιλογῶν εἶναι μεγάλο.

Σὲ μιὰ πρώτη προσέγγισιν καὶ μὲ ὀρίζοντα τουλάχιστον μιᾶς δεκαετίας, τὸ σύνολο τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν συναφῶν ἔργων ἢ ἐνεργειῶν, τοπικῆς ἢ ὑπερτοπικῆς σημασίας, ἐκτιμᾶται ὅτι θὰ ἀπαιτήσῃ δαπάνες τῆς τάξεως τῶν 900-1000 δις. δρχ. Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματος σύγκλισης τῆς ἐλληνικῆς μὲ τὴν κοινοτικὴν οἰκονομία, τὰ ἐπόμενα 6-7 χρόνια, ἐκτιμᾶται ὅτι ἀντίστοιχες δαπάνες γιὰ τὴ Θράκην θὰ προσεγγίσουν τὰ 600-700 δις. δρχ. περίπου, σημαντικὸν, δηλαδή, μέρος τῶν πόρων

(πάνω από 7.5 τρισ. δρχ.) που προβλέπεται ότι θα κινητοποιηθούν με το 2ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.).

Το μεγαλύτερο μέρος των συνολικών δαπανών αφορά στις αναγκαίες υποδομές για την οργανική ένταξη της Θράκης στον εθνικό και τον ευρύτερο γεωπολιτικό χώρο. Τα άλλα έργα τοπικής ή εθνικής σημασίας φαίνεται ότι περιέχονται ή θα μπορούσαν να ενταχθούν στο Περιφερειακό ή το Έθνικό σχέδιο, αντιστοίχως, του «πακέτου Ντελόρ». Αλλά για τις μεταφορικές υποδομές της Θράκης, που έχουν υπερτοπική σημασία, δεν είναι βέβαιο ότι δεσμεύονται κονδύλια επαρκή για να θεμελιώσουν με σαφήνεια την έννοια μιας επιλογής εθνικής σημασίας.

Από το σύνολο των πόρων του 2ου Κ.Π.Σ., διατίθενται για υπερτοπικής σημασίας μεταφορικές υποδομές πάνω από 3 τρισ. δρχ. (τά 2/3 του Ταμείου Συνοχής, το 1/3 του Έθνικού σχεδίου και το σύνολο των ιδιωτικών πόρων). Σύμφωνα δε με τις υπάρχουσες ενδείξεις για τα σχέδια κατανομής των πόρων αυτών, πολύ σημαντικά ποσά δεσμεύονται προκειμένου να οργανωθούν οι «δυτικές πύλες» της χώρας (δί-κτυα με κατάληξη στην Πάτρα και στην Ήγουμενίτσα). Και η επιλογή αυτή ανταποκρίνεται πλήρως τόσο στις άμεσες ανάγκες και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, όσο και στην κοινοτική πολιτική διασύνδεσης των μεταφορικών δικτύων και ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας. Δεν είναι όμως βέβαιο ότι συμβαίνει το ίδιο για τις βόρειες και κυρίως για τη «βορειοανατολική πύλη» της χώρας, τουλάχιστον σε βαθμό που να ανταποκρίνεται στην ελληνική αλλά και την κοινοτική βαλκανική πολιτική. Τα έργα αυτά, ύψλης προτεραιότητας, συνεπάγονται πιθανότατα μερική αναθεώρηση και ανακατανομή κονδυλίων του 2ου Κ.Π.Σ.

Εκτός όμως από τις συμβατικές κατηγορίες πόρων του 2ου Κ.Π.Σ., σημαντικοί πόροι είναι δυνατόν να εξευρεθούν: (α) από ανακατανομή κονδυλίων του 1ου Κ.Π.Σ. (σε εκείνες τις περιπτώσεις που η ταμειακή απορρόφηση των πόρων δεν αντιστοιχεί σε φυσικό έργο), (β) από Κοινοτικές Πρωτοβουλίες, όπως το πρόγραμμα Interreg για διασυνοριακές δράσεις ή το Horizon για μειονότητες ή παλιννοστούντες πληθυσμούς, κλπ., (γ) από τις ειδικές κοινοτικές πολιτικές (για την έρευνα, την εκπαίδευση, την ενέργεια, κλπ.) και (δ) από τις κοινοτικές πολιτικές βοήθειας στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Είναι προφανές, ωστόσο, ότι η συνολική προσπάθεια για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της Θράκης προϋποθέτει και τη συμμετοχή του τακτικού προϋπολογισμού. Οι μεταφορικές υποδομές π.χ. δεν θα έχουν μεσοπρόθεσμα επαρκή ανταποδοτικά όφελη (από διόδια, τέλη, κλπ.) για να καλύψουν το κόστος λειτουργίας τους. Επίσης, η λειτουργία του Δ.Π.Θ. και των λοιπών μηχανισμών εκπαίδευσης και κατάρτισης, ή άσκηση στεγαστικής πολιτικής, ή επιδότηση της ανεργίας και της φτώχειας, ή εξυ-

γίανση τῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἐπιχορήγηση τῶν ἐπενδύσεων, θὰ ἐπιβαρύνουν τὸ σκέλος τῶν δαπανῶν τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ. Βαθμιαῖα, βεβαίως, ἡ ἐπιβάρυνση θὰ ἀμβλυνθεῖ λόγω τῶν θετικῶν, ἄμεσων ἢ ἔμμεσων ἐπιπτώσεων ποὺ ἀναμένεται νὰ ἔχει στὸ σκέλος τῶν ἐσόδων τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάκαμψη τῆς περιοχῆς.

Στὸ πλαίσιο μιᾶς πρώτης καὶ προκαταρκτικῆς προσέγγισης τῶν μεγεθῶν, ἐκτιμᾶται ὅτι ἡ δέσμευση τοῦ 6% τοῦ συνόλου τῶν πόρων τοῦ 2ου Κ.Π.Σ., 450 δις. δρχ. περίπου, εἶναι ἐπαρκὲς ποσὸ γιὰ τὴ στήριξη τῆς ὅλης προσπάθειας. Τὰ ὑπόλοιπα 200-250 δις. δρχ. εἶναι δυνατόν νὰ προέλθουν ἀπὸ τὸ 1ο Κ.Π.Σ. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές, κοινοτικὲς καὶ ἐγχώριες (Τακτικὸς Προϋπολογισμὸς, ἰδιωτικὰ κεφάλαια). Εἶναι προφανές, πάντως, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς Θράκης στὴν κατανομὴ τῶν συνολικῶν πόρων ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι πολὺ ὑψηλότερη ἀπὸ ἐκείνη ποὺ θὰ τῆς ἀναλογοῦσε, μὲ βάση πληθυσμιακὰ (3,5%) ἢ ἄλλα κριτήρια. Ἡ διαφορὰ αὕτη δίνει τὸ οἰκονομικὸ μέτρο τῆς ἐπιβαλλόμενης ἐθνικῆς προσπάθειας.

Ἡ πλήρης καὶ ἀναλυτικὴ ἀντιστοίχιση τῶν προβλεπόμενων δράσεων (στὴ Θράκη) μὲ τίς χρηματοδοτικὲς δυνατότητες (ἀπὸ τίς διάφορες πηγές), εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅτι θὰ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσει σοβαρὰ προβλήματα. Ἡ ἀνησυχία αὕτη ἐδράζεται σὲ ἀστοχίες καὶ δυσάρεστες ἐμπειρίες τοῦ παρελθόντος καθὼς καὶ στὴ δυσκαμψία τῆς ἐλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς κοινοτικῆς γραφειοκρατίας.

Ὁφείλουμε, ὅμως, νὰ κατανοήσουμε ὅτι τὸ πρόβλημα τῆς Θράκης μὲ τίς πολλαπλές του διαστάσεις (ἀναπτυξιακές, ἐθνικές, βαλκανικές, κοινοτικές), συγκεντρώνει ὅλες τίς προϋποθέσεις γιὰ νὰ προκαλέσει τὴν ἰδιαίτερη προσοχὴ τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ Θράκη, κορυφαία ἀκριτικὴ περιοχὴ τῆς χώρας, μποροῦμε καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιώξουμε νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς *Εὐρωακριτικὴ περιοχὴ Κοινοτικοῦ ἐνδιαφέροντος*. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητὴ ἡ διαμόρφωση, παρουσίαση καὶ ὑποστήριξη, ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ πλευρά, ἐνὸς συνολικοῦ καὶ ἀξιόπιστου σχεδίου δράσης γιὰ τὴ Θράκη, ἐναρμονισμένου μὲ τίς καίριες διαστάσεις τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Κοινότητος. Ἐνα τέτοιο σχέδιο ἔχει πολλὲς πιθανότητες νὰ ἀντιμετωπιστεῖ μὲ τὴν δέουσα εὐαισθησία καὶ εὐελιξία.

IV. Η ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΟΡΩΝ

Συντονιστικὴ Ἀρχὴ Θράκης

Ἡ ἐλληνικὴ ἐμπειρία στὴν ἐκτέλεση μεγάλων καὶ σύνθετων ἔργων ἢ προγραμμάτων εἶναι δυστυχῶς γνωστὴ, ἀκόμα καὶ ὅταν οἱ ἀποφάσεις συνοδεύονται ἀπὸ τὴ δέσμευση τῶν ἀναγκαίων πόρων. Ὁ ἀποτελεσματικὸς συντονισμὸς τοῦ σχεδιασμοῦ

και τῆς πραγματοποίησης ἑνὸς ἐγχειρήματος τέτοιου μεγέθους, καινούργιου γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα, ἀπαιτεῖ τὴ δημιουργία ἑνὸς κατάλληλου μηχανισμοῦ. Ἡ προτεινόμενη Συντονιστικὴ Ἀρχὴ Θράκης (Σ.Α.Θ.) θὰ μπορούσε νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς δυσκολίες τοῦ ἐγχειρήματος ἐφόσον ἡ συγκρότηση, ὁ χαρακτῆρας καὶ ἡ λειτουργία της, ὑπακούουν σὲ ὁρισμένες προϋποθέσεις:

— Πρώτη προϋπόθεση ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ὁ ἐπιτελικός, συντονιστικὸς καὶ ἐποπτικὸς χαρακτῆρας τῆς Σ.Α.Θ. Τὸ ἔργο της δὲν μπορεῖ καὶ δὲν πρέπει, σὲ καμία περίπτωση, νὰ ὑποκαθιστᾷ τὸ ἔργο τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἢ τὶς λειτουργίες ποὺ ἐπιτελοῦνται ἀπὸ φορεῖς τοῦ εὐρύτερου δημόσιου τομέα. Εἶναι ἀναγκαῖο, ἐπομένως, νὰ προσδιοριστοῦν μὲ σαφήνεια οἱ ἀρμοδιότητες καὶ οἱ εὐθύνες ποὺ θὰ τῆς ἀνατεθοῦν, ὅπως π.χ.: ὁ συντονισμὸς τοῦ σχεδίου δράσης, ἡ διαρκὴς ἀξιολόγηση τῆς προόδου τοῦ ὅλου ἔργου, ἡ συνεχὴς ἐκτίμηση τῶν ἐπιπτώσεων, ἡ ἐγκαιρὴ ἐπισήμανση τῶν ἐνδεχόμενων δυσκολιῶν. Ἡ Σ.Α.Θ. ὀφείλει νὰ συμβάλλει στὴν ἐνεργοποίηση τῆς διοίκησης, στὴν ἀξιοποίηση τῶν κεφαλαίων, στὴν ἐπιτυχὴ ἔκβαση τῆς ὅλης προσπάθειας. Μόνες ἐγγυήσεις γιὰ τὴν ἐπίτευξη αὐτῶν τῶν στόχων, εἶναι:

Τὸ αὐξημένο κύρος μὲ τὸ ὁποῖο θὰ περιβληθεῖ ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ παρεμβαίνει στὸ ὑψηλότερο ἐπίπεδο τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, προκειμένου νὰ ἐξασφαλίσαι τὸν συντονισμό τῶν ἐπὶ μέρους ἐνεργειῶν καὶ τὴν ἐπίλυση ἐνδεχόμενων ἐμπλοκῶν.

Ἡ ὑποχρέωσή της νὰ ἐνημερώνει σὲ ταχτὰ διαστήματα τὴν κυβέρνηση, τὰ κόμματα καὶ τὴ Βουλὴ, γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ ἔργου, τὰ προβλήματα ποὺ ὑπάρχουν καὶ τὰ μέτρα ποὺ πρέπει νὰ λαμβάνονται. Καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ τακτικὴ εὐαισθητοποίηση τῆς κοινῆς γνώμης γιὰ τὴ σημασία καὶ τὴν πρόοδο τοῦ ὅλου σχεδίου.

— Δεύτερη προϋπόθεση εἶναι ἡ *ὑπερκομματικὴ συγκρότηση καὶ στήριξη* τῆς Σ.Α.Θ. Τὸ σχέδιο δράσης γιὰ τὴ Θράκη συγκεντρώνει ὅλα τὰ στοιχεῖα ποὺ τὸ καθιστοῦν σχέδιο ἐθνικῆς σημασίας καὶ ὑπερκομματικοῦ χαρακτῆρα. Ἡ χρονικὴ διάρκεια τοῦ σχεδίου, τὸ μέγεθος τῶν πόρων ποὺ θὰ κινητοποιηθοῦν καὶ τῶν δυνάμεων ποὺ θὰ δεσμευτοῦν σὲ μακροχρόνια βάση, οἱ κινητοποιήσεις συμφερόντων καὶ οἱ συνακόλουθες «πιέσεις» ἢ «ἀντιδράσεις» ποὺ μποροῦν νὰ προκληθοῦν, συνιστοῦν μερικoὺς ἀπὸ τοὺς παράγοντες ποὺ ὑπερβαίνουν τὸν κύκλο ζωῆς κυβερνήσεων ἢ τὶς «ἀντοχές» κομμάτων καὶ ἐπιβάλλουν τὸν ἐπιμερισμὸ τῆς εὐθύνης τοῦ ὅλου ἐγχειρήματος στὸ σύνολο τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῇ καὶ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Σ.Α.Θ. πρέπει ἐπομένως νὰ ἀπολαμβάνουν τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν πολιτικῶν δυνάμεων, νὰ ἔχουν δυνατότητα διαλόγου μὲ ὅλο τὸ πολιτικὸ φάσμα καὶ ἡ παραμονὴ τους νὰ μὴν ἐπηρεάζεται ἀπὸ κυβερνητικὲς ἀλλαγές.

— Τρίτη προϋπόθεση, ἡ *εἰέλικτη διάθρωση καὶ λειτουργία* της. Ἡ Σ.Α.Θ.

πρέπει νὰ περιοριστεῖ σὲ ὀλιγοπρόσωπο ἐπιτελεῖο καὶ νὰ ἐφοδιαστεῖ μὲ προϋπολογισμό, μικρὸ μὲν ἀλλὰ ἐπαρκὴ τόσο γιὰ τὴν κάλυψη τῶν βασικῶν λειτουργικῶν τῆς δαπανῶν, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀνάθεση καὶ χρηματοδότηση εἰδικῶν ἐρευνῶν σὲ ὁμάδες ἐμπειρογνομόνων. Ὁφείλει, ἐπίσης, νὰ λειτουργεῖ κυρίως βέβαια στὴ Θράκη, ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀθήνα, ὅπου εἶναι συγκεντρωμένος ὁ πυρήνας τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας. Καὶ χρειάζεται νὰ ἔχει ὀργανικὴ σύνδεση μὲ ἐκπροσώπους τῶν ἀρμόδιων φορέων, τόσο σὲ ἐπίπεδο συμβούλων τῆς πολιτικῆς τους ἡγεσίας ὅσο καὶ σὲ ἐπίπεδο διοίκησης, γιὰ νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἔγκαιρη ἐνημέρωση καί, ὅταν χρειάζεται, ἡ ἄμεση κίνηση-τοποίηση.

S U M M A R Y

The Development of Thrace: New Challenges - New Perspectives

The analysis of the problems and necessary policies in Thrace (North Eastern Greece) is the object of the research project proposed by Professors Zolotas, Angelopoulos and Pesmazoglou, members of the Academy of Athens. The following problems and aspects should in particular be investigated.

First, the characteristics, causes and consequences of economic and social deterioration in Thrace;

Second, the policies for an outward-looking orientation of the economies of Greece and Thrace, in association with the expansion of commercial, financial and overall cooperation of Greece with the balkan, other east — european countries and the regions around the Black Sea.

Third, preparatory action and detailed planning should be placed in the framework of developments, policy orientations and perspectives of the European Union.

The formation of a Coordinating Authority for Thrace is proposed as a non-partisan government unit at the highest level, endowed with full responsibilities for planning, decision making and supervising the developments. This is deemed essential for the widest possible national mobilisation and the effectiveness of the proposed action.